

Stanovisko části Expertního panelu k naplnění Hlavních směrů revize RVP ZV

Hlavní směry revize RVP ZV (č. j. MSMT 21618/2022-3) byly projednány vedením MŠMT ČR a zveřejněny 24. 11. 2022. Někteří z členů původního expertního panelu (EP), který byl pověřen jejich vytvořením, se rozhodli zhodnotit jejich naplnění, a to ve vztahu k verzi textu RVP ZV předkládaném MŠMT ČR v prosinci 2024, ale také vzhledem k procesu tvorby tohoto kurikulárního dokumentu a přípravy jeho implementace.

Proces tvorby

Jsme si vědomi, že NPI pracoval se zadáním, které se dále měnilo a bylo několikrát modifikováno i oproti *Hlavním směrům*. Změnil se i vnější kontext, v němž se Česko nachází. V tuto chvíli se revize dostala do fáze, kdy proti ní vystupuje řada aktérů. Sama tvrdá, ale věcná diskuse o pojetí oborů, jejich obsahu i časových dotacích může být důležitým výsledkem reformy. Participativní pojetí, při všech svých rizicích, přineslo do RVP ZV větší vyváženost mezi prioritami různých názorových skupin v odborné veřejnosti.

Až do prvního veřejného připomínkování probíhala revize transparentně, byla dobře komunikována a měla širokou podporu aktérů, kteří se o vzdělávací politiku zajímají. Chápeme, že fáze komunikace a participace veřejnosti musí být střídána fázemi soustředěné práce v malých týmech. Chyběla však i komunikace mezi jednotlivými týmy tvořícími RVP ZV. Nyní, kdy je první návrh RVP ZV hotov, je důležité se vrátit k vysvětlování návazných kroků. Fakulty připravující učitele byly systematicky zapojeny do prvního připomínkování, později však už byli zapojeni pouze jednotlivci z těchto pracovišť.

I když návrh RVP ZV má značné nedostatky, nevidíme záruku, že samo další prodloužení práce na něm povede k výraznému zlepšení dokumentu. Tento potenciál má ověřování v pilotním režimu ve školách, pokud nebude pouze formální a pokud bude vyhodnocení pilotáže nezávislé na tvůrcích dokumentu.

Někteří aktéři a tvůrci revize považovali za hlavní cíl další prohlubování kompetenčního pojetí výuky, zatímco jiní modernizaci a redukci vzdělávacího obsahu předmětů. Pojetí různých částí RVP ZV tak není koherentní, v některých oborech není příliš zřejmá modernizace a redukce ani kompetenční a gramotnostní pojetí.

Vážné problémy přineslo (nebo odhalilo) oddělení tvorby RVP ZV od práce na modelových ŠVP (mŠVP) – obě aktivity neproběhly současně a zpočátku byly málo projevené i personálně. Skutečnost, že se dosud nepovedlo vytvořit mŠVP ani ve vybraných školách, ani v týmech při NPI, může být významným signálem buď o malé srozumitelnosti nového RVP ZV; nebo o nepřipravenosti škol a učitelů na změny, ale nejspíše o obojím.

Vzdělávací obsah

Míra, v níž pracovní skupiny provedly změnu obsahu ve vzdělávacích oborech, je odlišná. Tam, kde došlo k větší modernizaci oboru nebo redukci obsahu, nastala negativní reakce části odborné veřejnosti, částečně způsobená také nedostatečnou komunikací záměrů revize. Některé vzdělávací obory se téměř nezměnily nebo byl jejich vzdělávací obsah navýšen. V tom vidíme nesoulad se *Strategií 2030+*, HS i cíli revize. Doporučujeme odstranění těchto rozporů, aby dokument byl koherentní. Považujeme to za důležitou podmínku proto, aby změny mohly být přijaty a realizovány.

Mezinárodním trendem je návrat k podrobnějšímu vymezení výstupů/výsledků učení. Podrobnější popisy v úrovni „splněno“, později i v dalších úrovních, pomohou překonat rozdíly mezi náročností výuky v různých školách. Avšak současná podoba nebyla původně chápána jako závazná a také neprošla veřejnou diskusí. Nedoporučujeme je proto nyní zahrnout jako povinnou součást RVP ZV.

Pojetí evaluace v uzlových bodech

To, zda a které zamýšlené výstupy učení budou dosahovány, závisí do velké míry na tom, že budou také ověřovány (hodnoceny). Myšlenka plošného externího ověřování v uzlových bodech patřila v návrhu Hlavních směrů k těm, které veřejnost nejvíce kritizovala. Zdá se však, že různí aktéři si nyní uvědomují, že bez takového ověřování (měření) nelze doufat ve zvýšení spravedlivosti systému. Na druhou stranu v současnosti není rozvíjen návrh autoevaluačního systému, který má být praktickým vyjádřením skutečnosti, že to stát myslí vážně s rozvíjením

a tedy i ověřováním klíčových kompetencí a gramotností. Kompetence učitelé musejí umět formativně hodnotit (např. díky nabídce vhodných připravených úloh) – pokud se na to nezaměříme, implementované kurikulum nebude kompetenční.

Jazyk reformy

V návrhu RVP ZV došlo k terminologickým posunům, např. dřívější „očekávané výstupy“ byly nahrazeny „očekávanými výsledky učení (OVU)“, „gradačními OVU“. Toto nahrazení nebylo důsledné („očekávané výstupy“ místy zůstaly) ani není v textu zdůvodněno. RVP ZV neobsahuje slovníček ani seznam zkratk. Hlavně hrozí, že se praxe zaměří na používání nových výrazů místo změny procesů a výsledků vzdělávání.

Hlavní doporučení

V současné komunikaci revize není jasné, co chybí, co bude kdy a kým dopracováno a doplněno, a s čím už se nepočítá, že bude vytvářeno. Tato situace vytváří informační nejistotu, která není příznivá pro implementaci a prohlubuje nedůvěru škol i dalších aktérů. Proto navrhuje:

Prezentovat současný návrh RVP ZV jako otevřený a dynamický, nehotový dokument. Uvést, že návrh RVP ZV bude upraven na základě zkušeností s tvorbou a pilotáží modelových ŠVP i ze škol, jež začnou v předstihu tvořit vlastní ŠVP a vyučovat podle nich. Panel doporučoval průběžné ověřování nového RVP ZV a „evidence based“ rozhodování o změnách. Toto by nyní mělo být akceptováno a zavedeno. Zejména zdůraznit, že popisy úrovně SPLNĚNO mají zatím charakter metodické ilustrace a budou dále upraveny.

Popsat jasně a v jakých termínech bude RVP ZV dokončen – do kdy budou vytvořena modelová ŠVP, dopracovány výsledky učení v úrovni na začátku, na cestě, doplněny ilustrační příklady a učební materiály, které budou v souladu s novým RVP ZV a podpoří implementaci ve školách. Stanovit i termíny reflexe, na základě, které bude nový RVP ZV upravován.

Do budoucna jasně popsat, jak a v jakých termínech budou národní kurikulární dokumenty pravidelně revidovány tak, aby školy měly garantována stabilní období pro práci, ale současně aby RVP ZV reflektoval další zkušenosti z implementace i změny vnějších podmínek vzdělávání.

Pojmenovat kritické aspekty, na něž se musí zaměřit pozornost v příštích měsících při pilotáži a následně je reflektovat. V současné chvíli se tak jeví **učební plán**. Záměr dosáhnout větší flexibility školního kurikula a volitelnosti pro žáky je pozitivní, ale jsou s ním spojena značná rizika. Učitelé budou znejistěni redukcí hodin svých předmětů, a proto mohou odmítnout revizi jako celek. Nižší hodinové dotace povedou k preferenci transmisivní výuky na úkor rozvoje kompetencí a gramotností. Bez mŠVP chybí ilustrace toho, jak se mají využívat disponibilní hodiny. Sledovat, zda různost využívání disponibilních hodin neposiluje nežádoucí nerovnosti absolventů různých škol. **Doporučujeme pracovními skupinami doplnit minimální počet hodin, na které byl vzdělávací obsah v jednotlivých vzdělávacích oborech designován s tím, že pro školy je toto jen orientační, nikoliv závazné.** K dalším doporučením patří zohlednění rozdílných podmínek škol, zejména tam, kde návrh RVP ZV přináší konkrétní změny v rozsahu výuky jednotlivých předmětů.

Podporovat komunikaci a implementaci. Komunikace reformy směrem k různými skupinám veřejnosti není dostatečná a dostala se do výrazné defenzivy. Jedno aktuální šetření např. ukázalo, že se téměř 90 % oslovených ředitelů škol necítí být kvalitně informováno o probíhající revizi.

Změna kurikula nikdy sama nevede k zlepšení vzdělávání. Další klíčové aspekty jsou zejména: a) užívání metod výuky, jejichž efektivita je empiricky doložena; b) nové učební materiály; c) systém formativního i externího hodnocení vzdělávacích výsledků včetně KK; d) počáteční i další vzdělávání učitelů; e) sledování průběhu a dopadu reformy výzkumem a využití zjištění pro budoucí úpravy RVP ZV.

V Praze 16. prosince 2024

*Mgr. Štěpánka Baierlová, Mgr. Ing. Vít Beran, Mgr. Marie Čápková, RNDr. Dominik Dvořák, Ph.D.,
Mgr. Ondřej Lněnička, doc. RNDr. Pavel Mentlík, Ph.D., Mgr. Daniel Pražák, Ph.D.*

(do konzultací s EP se také zapojili PaedDr. Michal Černý, Mgr. Jan Jiterský)